

ע"פ 9009/18 - "בשביל הכבוד" בע"מ נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ע"פ 9009/18

כבוד הרשמת שרית עבדיאן

לפני:

"בשביל הכבוד" בע"מ

המערער:

נ ג ד

מדינת ישראל

המשיבה:

סיווג הליך

החלטה

1. בעל-דין שאינו צד להליך פלילי מעוניין לערער על החלטה המורה על מתן צו חילוט זמני בטענות לזכויות ברכוש המחולט. כיצד יש לסווג את ערעורו - כפלילי או כאזרחי? זוהי השאלה שעלתה בבקשה שלפניי.

2. הערעור שבכותרת נסב על החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 20.11.2018 המורה על מתן צו חילוט זמני ביחס לסכום של 2,006,000 ש"ח בקשר עם הליך פלילי, וזאת מכוח סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון) וסעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן: פקודת הסמים המסוכנים).

3. המערערת, אשר טוענת לזכויות בסכום שחולט, השיגה על החלטתו של בית המשפט המחוזי באמצעות הגשת ערעור פלילי, הוא ההליך שבכותרת. המשיבה, מצידה, עתרה לשינוי סיווגו של הערעור שהוגש לערעור אזרחי.
4. כידוע, סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים המסדיר את האפשרות לחילוט זמני של רכוש במסגרת ההליך הפלילי אינו מקנה מפורשות זכות טיעון - הן בערכאה הדיונית והן בערכאת הערעור - לצד שלישי הטוען לזכויות ברכוש המחולט שאינו חלק מן ההליך הפלילי. זאת, בניגוד להוראות סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים המאפשרות לטוען לזכות ברכוש להשמיע טענותיו בפני הערכאה הדיונית ואף להגיש ערעור אזרחי על החלטת חילוט קבוע. עם זאת, זכותו של טוען לזכות ברכוש להציג את עמדתו הן בערכאה הדיונית והן בערכאת הערעור באשר להחלטת חילוט זמני הוכרה בפסיקה כ"פרקטיקה מתקנת" (ראו: בש"פ 6159/01 אבו עמר נ' מדינת ישראל, פ"ד נו (3) 817, 825-824 (2001) (להלן: עניין אבו עמר); בש"פ 5630/13 כוכב נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (25.8.2013)). השאלה שהתעוררה בעקבות אותה "פרקטיקה מתקנת" היא מהי הדרך הדיונית שבה יפסע טוען לזכות ברכוש המעוניין להשיג על החלטת חילוט זמני - הגשת ערעור אזרחי או ערעור פלילי?
5. שאלה זו נדונה כבר בפסיקה. בהחלטתו של כבוד השופט י' עמית בבש"פ 4852/14 מורגנשטרן נ' מדינת ישראל, פסקה 4 (6.8.2014) נקבע כי ערעור של מי שטוען לזכות ברכוש על החלטה שבה ניתן צו חילוט זמני - יסווג כערעור אזרחי. כך גם נקבע בהחלטתה של כבוד הרשמת ל' בנמלך בע"פ 5233/17 פלונית נ' מדינת ישראל (26.7.2017) אשר עמדה בהרחבה על השיקולים המטים את הכף לעבר סיווגו של ערעור המוגש על-ידי טוען לזכות ברכוש כאזרחי ולא פלילי (וראו גם את החלטתו של כבוד השופט נ' סולברג מיום 20.12.2018 בע"פ 8391/18 (פסקה 8) המפנה להחלטתה הנ"ל של הרשמת בנמלך). יחד עם זאת, בעבר הושמעה דעה אחרת לפיה יש לאפשר לטוענים לזכות ברכוש להגיש ערעור פלילי על החלטה לצו חילוט זמני (ראו החלטתו של כבוד הרשם (כתוארו אז) י' מרזל בבש"פ 7440/05 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 9-10 (29.12.2005) (להלן: עניין פלוני)).
6. אף אני מחזיקה בדעה כי יש לסווג ערעור מטעמו של טוען לזכות ברכוש על החלטה לחילוט זמני כערעור אזרחי. ואולם, נוכח האמור לעיל ובשים לב להיקף טענותיהם של הצדדים בסוגיית הסיווג ולאופי הטענות - ראיתי לנכון להתייחס לשיקולים העומדים בבסיס קביעה זו.
7. באין קביעה אחרת בדיון, סיווגו של הליך - כאזרחי או פלילי - צריך להיעשות על פי אופיו של ההליך, מיהותו של יוזם ההליך והתחזקות אחר האינטרס שלו (ראו: בש"פ 10092/17 צרניק נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (1.2.2018) (להלן: עניין צרניק)). כמו כן, יש לשקול במסגרת זו שיקולים רוחביים של הרמוניה ואחידות בדיון וכן לשאוף לכך שהכללים העוסקים בסדרי דין יהיו פשוטים, בהירים ו"ידידותיים למשתמש" (ראו: רע"א 8813/05 עמותת במות נ' מדינת ישראל, סא(2) 795, 811-812 (2006); רע"א 4990/05 ממנ נ' עיריית הרצליה, פסקה 29 (7.10.2009)).
8. טענותיו של טוען לזכות ברכוש שחולט מעלות שיקולים הן מתחום המשפט הפלילי והן מתחום המשפט האזרחי, ועל כן הן "דורשות איזון בין חשיבות החילוט ככלי במאבק בפשיעה, לבין השאיפה למזעור הפגיעה החברתית שיצרו העבירות שבגינן נתבקש החילוט, ומניעת הפגיעה בצדדים שלישיים תמי-לב" (ראו: ע"א 8487/09 ניצני נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (27.10.2013) (להלן: עניין ניצני); עוד ראו: בש"פ 6817/07 מדינת ישראל נ' סיטבון, פסקה 48 (31.10.2007) (להלן: עניין סיטבון)). יצוין כי לחילוט זמני של רכוש במסגרת הליך פלילי ישנם מאפיינים עונשיים מסוימים נוספים (ראו: עניין אבו עמר, בעמ' 827-828; עניין פלוני, בפסקה 9).

9. יחד עם זאת, סבורני כי, ככלל, הפן האזרחי בערעור המוגש על-ידי הטוען לזכות ברכוש על החלטת חילוט יהיה הפן הדומיננטי. במסגרת ההליך ידרש בית המשפט לבחון את זכויותיו הקנייניות או מעין-קנייניות של הטוען לזכות ברכוש ככל שמדובר בחילוט מכוח סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים (ראו: עניין סיטבון, בפסקאות 48-52) ואף את זכותו האובליגטורית של הטוען לזכות בנכס כאשר מדובר בחילוט לפי חוק איסור הלבנת הון (ראו: ע"א 8679/06 חביץ' נ' מדינת ישראל (30.12.2008); עניין ניצני, בפסקה 15)). האינטרס של מגיש ההליך גם הוא אינטרס אזרחי - שמירה על זכויותיו הקנייניות ברכוש המחולט. מסקנה זו, לפיה המרכיב המרכזי בערעורים המוגשים על-ידי הטוענים לזכויות ברכוש - הן בנוגע לחילוט זמני והן בנוגע לחילוט קבוע - הוא המרכיב האזרחי (ראו והשוו: ע"פ 1982/93 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מח (3) 238, 247 (1994) (להלן: עניין בנק לאומי); ע"א 3343/05 טאהא נ. מדינת ישראל (11.07.2005) (להלן: עניין טאהא)) מחזקת את הצורך בסיווגם של ערעורים אלה כאזרחיים.

10. לכך מצטרפים גם שיקולים מערכתיים. כפי שציננה בהרחבה הרשמת בנמלך בהחלטתה הנ"ל, סיווגו של ההליך כערעור אזרחי מתיישב עם שיקולים של הרמוניה ואחידות בדין כמו גם עם השאיפה שהכללים העוסקים בסדרי דין יהיו פשוטים, בהירים ו"ידידותיים למשתמש". זאת, בהתחשב בכך שהוראות שונות בדין ובפסיקה מקנות לטוען לזכות ברכוש שחולט במסגרת הליך פלילי את האפשרות להגיש ערעור אזרחי על החלטת חילוט קבוע (ראו: סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים; סעיף 39 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 ואופן פירוש בפסיקה בעניין בנק לאומי; סעיף 30 לחוק מאבק בארגוני פשיעה, התשס"ג-2003; סעיף 104 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] ואופן פירושו בבש"פ 7925/11 לוי' מדינת ישראל, פסקאות 16-17 (30.8.2012)).

11. עוד אציין כי פסיקתו של בית משפט זה קבעה בעבר כי במקרים שבהם קיים בחוק חסר (לקונה) בעניינים הקשורים לסוגיות של סדרי דין בהליך הפלילי, רשאי בית המשפט להשלים את החסר על דרך של היקש (ראו: בש"פ 5872/16 זונה נ' מדינת ישראל, פסקאות 8-9 (12.8.2016); בש"פ 4644/16 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית, פסקאות 11-12 (5.10.2016)). השלמתו של החסר באמצעות פנייה לחקיקה קרובה - סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים - מובילה גם היא למסקנה כי יש לסווג את ההליך כערעור כאזרחי.

12. להשלמת התמונה אציין כי גם הליכים נוספים המהווים "תולדה" של הליך פלילי, אך מוגשים על-ידי מי שאינו צד להליך הפלילי עצמו, סווגו בעבר בחקיקה ובפסיקה כהליכים אזרחיים. כך, למשל, סעיף 78 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 קובע כי ערעור שמגיש מורשע על פיצוי לטובת נפגע העבירה יסווג כערעור אזרחי, אלא אם הגיש המורשע ערעור על פסק הדין שהביא לחיוב בפיצוי שאז ניתן יהיה לכלול בו גם את רכיב הפיצוי. בהחלטתו של כבוד הרשם ג' לובינסקי בע"א 6925/16 מדינת ישראל נ' פלוני (25.3.2018) נקבע כי ערעור על החלטה המורה על פיצוי לנפגע עבירה יסווג כאזרחי גם כאשר הוא מוגש על-ידי המדינה. בהקשר אחר נקבע כי השגה על החלטה לפי תקנה 4 לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003 תיעשה באמצעות הגשת ערעור אזרחי אף כאשר התיק שמבוקש לעיין בו הוא פלילי (ראו: עניין צרניק).

13. לבסוף אציין כי לא מצאתי שיש בטענותיה של המערערת באשר להסכם הדיוני בין הצדדים כדי לשנות ממסקנתו בנוגע לסיווגו הנכון של ההליך. ראשית, לאחר שעיינתי בהסכם זה סבורני כי הוא אינו קובע מסמרות בשאלת סיווג הערעור על החלטת הערכאה הדיונית אלא קובע כי הוא יוגש "על פי דין" (סעיף 8 להסכם). שנית, כבר נקבע בפסיקה כי בענייני סיווג הליך הסכמת הצדדים אינה מכרעת ואין בה להוביל לנקיטת הליך דיוני שאינו מתיישב עם הדין הנוהג (ראו והשוו: ע"א 4222/10 אלמקייס נ' עו"ד זיו אביאל - נאמן לנכסי המערערת, פסקה 3 (15.6.2010)).

14. אשר על כן, אני מורה על סיווגו של הערעור שבכותרת כערעור אזרחי.

המזכירות תפתח תיק מתאים ותמשיך טיפול כמקובל. המערערת תשלם את האגרה בשיעור הקבוע בדין עד ליום 13.2.2019. בהתחשב במהות ההליך (ראו והשוו: עניין טאהא) יועמד העירבון על סכום מתון בסך של 8,000 ש"ח, אשר יופקד אף הוא עד לאותו מועד. בהיעדר תשלום או הפקדה יימחק ההליך או יירשם לדחייה, לפי העניין.

ההחלטה תתויק בתיקי השופטים.

ניתנה היום, כ"ט בשבט התשע"ט (4.2.2019).

שרית עבדיאן
ר ש מ ת
